

# Norra Sverige mitt i förhandlingarna i förändringens tid i EU!

Utökad rapportörmöte Europaforum Norra Sverige i Bryssel 10-11 december 2019

BAKGRUNDSMATERIAL FÖR DE OLIKA PASSEN



## PASS 1: Norra Sverige mitt i förändringens tid: NULÄGESANALYS

Den 1 december kunde den nya EU-kommissionen under ledning av ordföranden Ursula von der Leyen tillträda, samtidigt som Belgiens tidigare statsminister Charles Michel tog över ordförandeklubban för det Europeiska Rådet. **EU-kommissionen** är den EU-institution som lägger förslagen och ser till att de efterlevs. **Europeiska Rådet** är stats- och regeringscheferna toppmöten där de övergripande besluten fattas. Mellan dessa toppmöten träffas de olika fackministrarna för diskussioner och detaljbesluten vid **Ministerrådsmötena**. I de flesta frågor är därtill **Europaparlamentet** medbeslutande, d v s att det krävs enhällighet mellan rådet och parlamentet för att bli EU-lag. I juli tillträdde det nyvalda parlamentet.

Det är med andra ord en politisk omstart för EU med många nya aktörer och politiska förutsättningar som är i sin linda. Samtidigt med inledningen av en ny femårig mandatperiod, pågår slutfasen av förhandlingarna om EU:s nästa **Långtidsbudget 2021—2027**, den så kallade MFF, Multiannual financial framework, och till det kommer **Brexit**, Storbritanniens tänkta utträde ur EU, i en värld där överhuvudtaget mycket av det som varit basen för hela EU:s existens är under stark såväl internationell som intern press. Det är ramen för när Europaforum Norra Sverige, EFNS, landar in i Bryssel mitt i diskussionen, förhandlingarna och ett stundande toppmöte som ska behandla många av de frågor som är också i Europaforums fokus.

Ordföranden för EFNS öppnar det utökade rapportörmötet och följs av Brysselkontoren som ger en bild av var regionen står kopplat till de pågående processerna och programpunkterna på agendan under de två dagarna och därefter följer en programpunkt för att ge den lite större bilden av vart EU är på väg med de stora utmaningar EU står inför.

*Fabian Zuleeg är chef för **European Policy Center (EPC)** som är en av de mest ansedda och högprofilerade tankesmedjorna i Bryssel och för sitt arbete samlar de absolut ledande aktörerna i EU.*

## PASS 2: Norra Sverige i EU: NYSTART FÖR EU

EU-kommissionen är genom sin exklusiva förslagsrätt mycket av motorn för hela EU och mandatet för kommissionen baseras på att företräda hela EU:s intressen och inte de olika ländernas, även om varje land utser en Kommissarie som får en ansvarsportfölj av ordföranden. Sveriges EU-kommissarie är från den 1 december **Ylva Johansson**, som ansvarar för EU:s inrikes frågor med bland annat de tunga områdena migration och inre säkerhet. Runt sig samlar kommissionären ett eget team, ett **kabinett**, och utser därtill generaldirektör för den eller de EU-myndigheter som ligger inom berörda ansvarsområden, framförallt de så kallade **generaldirektoraten**, DG:n, som på tjänstemannanivå tar fram underlag för och verkställer besluten. Det är nu mitt i den verkliga uppstarten av det nya mandatet för kommissionärerna och deras team.

*Åsa Webber är **kabinettschef** för Ylva Johanssons kabinett. Hon kommer närmast från svenska UD och att ha varit en av Sveriges två ambassadörer vid den svenska representationen till EU i Bryssel.*

## PASS 3: Norra Sverige mitt i EU i förhandlingens tid: LÅNGTIDSBUDETEN

Även om Europeiska Rådet leds av Rådsordföranden så sker det i samverkan med det **roterande ordförandeskapet i EU**. Ett EU-land fungerar som ordförande med stöd av två andra länder i ett roterande schema per halvår. Vid övriga ministerrådsmöten för olika sakpolitiska frågor är det därtill ordförandeskapets ministrar som håller i förhandlingarna, med stöd av sina förhandlare på tjänstemannanivå på den **ständiga representationen till EU** som varje EU-land har i Bryssel. Under hösten 2019 är det Finland som är ordförandeland med målsättningen att ro de svåra diskussionerna om nästa långtidsbudget i land, även om det nog lär bli svårt att hinna få det på plats till toppmötet som är den 12-13 december. Budgeten styr i grunden allt EU gör och inte minst de olika fonder och program som bland annat bidrar till stöd för regional utveckling under den sjuåriga programperiod som följer av budgetens sjuårsperiod.

## Norra Sverige mitt i förhandlingarna i förändringens tid i EU!

Utökad rapportörmöte Europaforum Norra Sverige i Bryssel 10-11 december 2019

BAKGRUNDSMATERIAL FÖR DE OLIKA PASSEN

*Janne Uusivirta är förhandlare på Finlands EU-representationen med expertkunskap inom regionalpolitiken och företräder därmed det **finska ordförandeskapet** för förhandlingarna om långtidsbudgeten. Janne känner EFNS områdena väl som tidigare medarbetare på East & North Finland.*

*Erik Bergkvist är sedan juli **Europaparlamentariker** och sitter i såväl **Budgetutskottet** som det **Regionala utskottet** och sitter med i förhandlingarna på dessa områden och känner givetvis norra Sverige väl från hemmaregionen Västerbotten och som tidigare ordförande för EFNS.*

### PASS 4: Norra Sverige med stöd från EU: SAMMANHÅLLNINGSPOLITIKEN

EU:s **struktur- och investeringsfonder**, ESIF, är en del av EU:s **sammanhållningspolitik** för regional utveckling och sammanhållning i hela EU och tillför bland annat c:a 3,1 miljarder kronor i regionala utvecklingsmedel till norra Sverige under den nuvarande programperioden, 2014-2020. Viktiga smörjmedel för regionens utveckling. Drygt hälften av medlen utgörs av ett extra stöd som går till de glesbefolkade regionerna i norra Sverige och norra Finland. Inför kommande programperiod 2021-2027 föreslås neddragningar, även om EU-kommissionen åter lagt in att norra Sverige skall få en gleshetsallokering motsvarande dagens nivåer. En nyhet är att ungefär en fjärdedel av det stödet också ska vara **socialfond**, ESF, och inte som hittills enkom **regionalfond**, ERUF, för att bättre bidra till regionens behov av kompetensförsörjning.

Det är en förhandling inför varje ny programperiod och inför nuvarande budgetperiod var det första gången som EU-kommissionen lade in detta extra stöd redan i förslagen. Det är ett direkt resultat av arbetet på Brysselarenan mellan norra Sverige, Finland och även Norge i nätverket **Northern Sparsely Populated Areas**, NSPA. Inte minst har de studier för att ge underlag och fakta med analyser gentemot EU-kommissionen som NSPA gjort spelat roll. Inför denna programperiod anlätades Nordiska Ministerrådets forskningsorgan Nordregio och inför förslagen och förhandlingarna denna gång för stundande programperiod togs det fram en så kallad territorial review i regi av OECD.

Den stora frågan är hur mycket av EU:s budget som ska satsas på regionalpolitiken när EU står inför ett flertal nya utmaningar. Fokus för norra Sverige är i detta att tillförsäkra sig fortsatt särskilt stöd men också att få till fortsatt särskilda undantag för att kunna använda medlen där de behövs mest, bland annat på infrastrukturområdet. Vidare är det viktigt att politiken utformas och anpassas regionalt utifrån särskilda förutsättningar, utmaningar och möjligheter.

*Alexandra Kisielewska är medarbetare hos Erik von Breska, chef för **regionala policys på EU-kommissionen** och som sådan en av huvudarkitekterna bakom EU-kommissionens förslag till sammanhållningspolitik 2021-2027.*

*Jeanette Lund är **Näringspolitiskt råd** på Sveriges ständiga representation till EU och som sådan ansvarig förhandlare för Sverige om innehållet i EU:s sammanhållningspolitik 2021-2027*

*Isabel Benjumea är spansk Europaparlamentariker i den Kristdemokratiska gruppen och **vice ordförande i det regionala utskottet i Europaparlamentet** med ansvar för EU:s regionalpolitik.*

*Nicolas Brookes är direktör vid **Conference of Peripheral and Maritime Regions**, CPMR, som är en inflytelserik organisation för perifera och maritima regioner och som Norrbotten, Västerbotten och Jämtland Härjedalen är medlemmar i.*

### PASS 5: Norra Sverige bidrar till EU: SMART REGIONAL INNOVATION

Norra Sverige står stark i den globala konkurrensen om EU-forskningsmedel från **EU:s innovations- och forskningsprogram Horisont 2020**. Regionernas aktörer har sedan 2020 beviljats över 87 miljoner euro som tillsammans med medlen från ERUF bidragit till att stärka norra Sveriges konkurrenskraft. Norra Sverige är unik med att både få en relativt stor tilldelning av regionalfondsmedel utifrån den extra gleshetsallokeringen och samtidigt lyckas väl i konkurrensen om forskningsmedel.

Den kommande programperioden 2021-2027 och det föreslagna innovations- och forskningsprogrammet **Horisont Europa**, som ser ut att få en större budget än någonsin, introducerar nya instrument och prioriteringar i Forsknings- och Innovationspolitiken. **Smart Specialisering** får en än mer framträdande roll i olika finansieringsinstrument och regionerna får fler möjligheter att påverka och

## Norra Sverige mitt i förhandlingarna i förändringens tid i EU!

Utökad rapportörmöte Europaforum Norra Sverige i Bryssel 10-11 december 2019

BAKGRUNDSMATERIAL FÖR DE OLIKA PASSEN

delta i forsknings- och innovationsprojekt, samtidigt som beroendet och samspelet mellan lärosäten och regionerna förstärks. Målet är en tydligare samordning mellan politiska prioriteringar och fördelning av FoU-medel från olika fonder och program. Det är av vikt att från såväl regional horisont som på lärosätena förbereda för ökad samverkan genom de instrument EU tillhandahåller för fortsatt framgång i att få del av medlen och leverera stärkt innovationsförmåga.

*Pirita Lindholm leder det Brysselbaserade **regionala forsknings- och innovationsnätverket ERRIN** där Brysselkontoren är medlemmar tillsammans med andra FoU-starka regioner. ERRIN är en välkänd röst på Brysselarenan för regionernas roll som en möjliggörare i Europas Innovationssystem.*

*Dr. Nikos Pantalos arbetar vid EU-kommissionen DG Grow som expert inom Innovation, **Industriell förnyelse** och Strategier för **smart specialisering**.*

*Koen Jonkers arbetar på **EU-kommissionens eget interna forskningscenter, JRC**, med särskilt fokus på Smart Specialisering och stöd till regionerna utifrån Universitetens roll i det regionala innovationssystemet.*

### PASS 6: Norra Sverige mitt i EU:s globala fokus: ARKTIS

EU är engagerat i Arktis och strävar till att liksom många andra, såsom Kina och Indien med flera, bli en fullvärdig observatör i **Arktiska Rådet** som består av de åtta Arktiska staterna inklusive Sverige. Norra Sverige är en del av EU:s definierade arktiska områden. Det gör att såväl det extra regionalstödet till norra Sverige och Finland som EU:s engagemang för en förlängning av stomnätskorridorerna för järnväg norrut via Botniska Korridoren har en direkt koppling till den arktiska dimensionen och EU:s roll och intresse för investeringar i de egna arktiska områdena för att knyta EU närmare Arktis.

Den nuvarande **integrerade EU-strategin för Arktis från 2016** betonar, utöver klimatfrågan och internationell samverkan, också EU:s ambition att bidra till regional utveckling i Arktis med fokus på EU:s egna regioner i norr. NSPA-nätverket har varit en aktiv partner i det arbetet tillsammans med bland annat den urfolksdialog EU för. Det första **EU Arctic Forum** i Umeå tidigare under hösten var en manifestation av denna samverkan. Samtidigt ökar de globala geopolitiska aspekterna i ett på många plan allt hetare Arktis med en dragkamp om resurser, transportvägar och säkerhetspolitiska intressen. Förberedelser pågår nu för att i EU uppdatera den nuvarande EU-strategin.

*Lars-Gunnar Wigemark med en lång diplomatisk karriär i EU är sedan nyligen EU:s andra Arktiska Ambassadör på **EU:s utrikestjänst, EEAS**, då han efterträdde den tidigare EU-ambassadören till Kanada, Marie-Anne Conisinx, som från 2017 var den första särskilda EU-arktiska ambassadören.*

### PASS 8: Norra Sverige i centrum av EU:s periferi: INFRASTRUKTUR

**Transeuropeiska Nätverksstrategin (TEN)** beskriver olika transnationella och nationella infrastrukturnätverk som är av europeiskt intresse inom transport (TEN-T), energi (TEN-E) och kommunikation. I TEN-T beskrivs olika sorters transportinfrastrukturnätverk som behöver erbjuda en viss volym och kvalitet innan 2030 för de delar som tillhör det så kallade **Core Network** och 2050 för övriga delar inom **Comprehensive Network**. Medfinansiering från EU kan sökas från fonden för **Connecting Europe Facility (CEF)** med högst finansieringsgrad för delar inom Core Network.

Det nya TEN-T från 2014 satte Botniska Korridoren som del av core network till följd av ett lyckat lobbyarbete gentemot EU från de nordliga länen i Sverige och Finland. Det infördes också nätverkskorridorer, **Core Network Corridors**, som är särskilt utpekade med av EU-kommissionen utsedda koordinatörer för att genomföra dessa till över gränserna sammanhängande transportsystem genom hela Europa. Utifrån det har ett arbete skett på Brysselarenan i nära samspel med EU:s aktörer för att från EFNS sida uppdatera Botniska Korridoren till att fullt ut ingå i en förlängning av stomnätskorridoren Skandinavien-Medelhavet, **ScanMed**, som slutade i Stockholm och Helsingfors. Det ligger nu som en del i förslagen för kommande beslut i EU och lyfts fram som en framgång som uppmärksammas runtom i Europa i och med att det är det stora tillägg som görs i TEN-T för 2020 och framåt. Kopplat till det finns det utöver järnvägsutbyggnad också investeringar i andra delar av stomnätssystemet såsom anslutande hamnar med mera.

## Norra Sverige mitt i förhandlingarna i förändringens tid i EU!

Utökad rapportörmöte Europaforum Norra Sverige i Bryssel 10-11 december 2019

BAKGRUNDSMATERIAL FÖR DE OLIKA PASSEN

Med Botniska Korridoren på plats i EU:s korridorstomnät öppnas också möjligheter för att gentemot EU föra dialog om anslutande regionala infrastruktursystem och **tvärlänkar** som även är mer i fokus i de diskussioner som nu förs om att utveckla EU:s TEN-T överlag.

*EU-kommissionens infrastrukturenhet, DG MOVE, är på en tvådagars planeringsövning samtidigt med rapportörmötet och namn på företrädare att berätta om TEN-T har blivit försenat.*

*Mårten Edberg är infrastrukturstrateg vid Region Västerbotten och under hela arbetet med Botniska Korridoren och TEN-T varit sammankallande i EFNS tjänstemannagrupp för infrastruktur.*

### PASS 9: Norra Sverige i EU: REGIONERNAS EUROPA

En av de stora framgångarna för nätverket **Assembly of European Regions**, AER, som flera av regionerna i EFNS är med i, var när den **Europeiska Regionkommittén**, ReK, (Committee of the Regions, CoR) år 1993 som en del av Maastrichtfördraget etablerades som en av EU:s institutioner för att företrädare de regionala perspektiven. Det är ett rådgivande organ med 350 ledamöter från runt om i EU:s regioner och för svensk del utses företrädarna av **Sveriges Kommuner och Regioner**, SKR (tidigare SKL), med totalt 24 ledamöter och ersättare. En utmaning för ReK är att stärka de regionala perspektiven i ett EU, som i grunden är en samverkan mellan länder, för att slå vakt om de olika förutsättningar som är runt om i Europa och också inom respektive land. Ordförande och vice ordförande väljs inom Regionkommittén och skiftar position efter halva den femåriga mandatperioden.

*Karl-Heinz Lambertz är nuvarande ordföranden för den Europeiska Regionkommittén, tidigare dess vice ordförande, och är till vardags ordförande för den tysktalande regionen i Belgien och med ett mångårigt politiskt arbete i Belgien.*

### PASS 10: Norra Sverige för ett grönare EU: BIOEKONOMI

Den nya EU-kommissionen har inlett sitt arbete och ett huvudfokus är att Europa ska vara koldioxidneutralt till 2050. Det viktigaste verktyget ser ut att bli den nya gröna tillväxtstrategi som ska lanseras den 11 december – **The European Green Deal**. Denna gröna giv omfattar hela EU:s klimat- och miljöpolitik de närmaste fem åren och sätter hållbarhet i centrum för all EU-politik. I paketet ingår en ny klimatlag där visionen om en klimatneutral kontinent 2050 förankras i lagstiftning. EU:s energi- och klimatmål till 2030 kommer att vara viktiga och ambitionsnivån höjs till en minskning av koldioxidutsläppen på 55 procent istället för dagens 40 procent (jämfört med 1990) samt införandet av koldioxidskatt i hela EU. Europaparlamentet har därtill i dagarna utlyst ett **klimatnödläge** samtidigt som det stora klimatmötet COP 25 inleddes i Madrid.

EU:s regioner och städer spelar en central roll i klimatarbetet och en utmaning är att hitta vägar för att stödja de regioner som har stora utmaningar med övergången till en grönare ekonomi, där inrättandet av en fond för rättvis klimatomställning är ett av förslagen som ligger på bordet. Det framförs även tankar om en förstärkt **Europeisk klimatpakt** som ska föra samman regioner, lokalsamhällen, det civila samhället, skolorna och industrin. Det kommer även komma förslag på strategier och handlingsplaner för biodiversitet, matsäkerhet, giftfri miljö och cirkulär ekonomi.

Norra Sverige har stora möjligheter att bidra till en grön ekonomi, inte minst tack vara en stor och hållbar skogsnäring. I princip kan allt som görs av olja även göras av skogsråvara. Det finns dock olika syn på detta och skogens roll för klimatomställningen i EU. EFNS har genom åren tagit fram positioner och via arbetet i Bryssel kunnat påverka genom att visa på möjligheterna för klimatet med ett aktivt skogsbruk.

*Jürgen Salay är policy officer med lång erfarenhet av energi- och klimatfrågor vid EU-kommissionens generaldirektorat för klimatpolitik och arbetar med **visionen om klimatneutralitet 2050**.*

*Jessica Polfjärd är Europaparlamentariker för Moderaterna sedan i juni och är biträdande samordnare för EPP-gruppen i miljöutskottet där utskottet och hela parlamentet utlyst klimatnödläge.*

*Magnus Matisons är projektledare med fokus på bioekonomi hos **Biofuel Region**, en samverkan i norra Sverige för satsning på bioekonomi och fossilfria transporter, och för projektet Bioekonomi - regioner i samverkan. Han har även suttit med i EU:s bioekonomipanel.*